

FEBRUÁR 2., A VIZES ÉLŐHELYEK NAPJA

A víz egy nélkülözhetetlen alkotóelem, nem csupán egy képlettel leírható vegyület. Minden élőlény számára létfontosságú. Számos formában jelen van körülöttünk: páráként, a felhőkből lezúduló csapadékként, hótakaróként és az abból képződő gleccserekként. Az esőből, hóból és jégből létrejövő vizek – akárhová tekintünk – mindenhol körbevesznek bennünket. Tengerek, óceánok „tarkítják” Földünket. Számos olyan tényező van, mely befolyásolhatja ezt a közeget és hatással van az vízi élőlények életére is ezáltal. Ide soroljuk a vízmozgásokat, a hőmérsékleti és fényviszonyokat, melyeknek nagyon fontos szerepük van. A

vízmozgások tekintetében elmondhatjuk, hogy elválaszthatatlan a vizektől, nincs teljesen nyugalomban lévő víztömeg. Ezen mozgások időbeli változásai megfigyelhetők. Az áramlások, a hullámozgás, az árapály jelenségeivel mindenki találkozhatott már a természet lágy ölén eltöltött kalandozásai során. A víz hőmérséklete szintén kulcsfontosságú. Tudjuk, hogy a víz fagyáspontja $0\text{ }^{\circ}\text{C}$ és azt is, hogy $100\text{ }^{\circ}\text{C}$ -on kezd el forogni. Amit már kevesebben tudnak, hogy $4\text{ }^{\circ}\text{C}$ -on a legnagyobb a sűrűsége, az ennél hidegebb vagy melegebb víz sűrűsége kisebb. Ezt a jelenséget figyelhetjük meg a természetben hóolvadás idején, amikor jégtáblákat látunk úszni a víz felszínén. Mindig felülről kezdenek befagyni vizeink, éppen ezért ritkán fagynak be fenéig, lehetővé téve élőviláguk áttelelését. Fontos azt is megemlítenünk, hogy a víz felmelegedése és lehűlése egy lassú folyamat, melyre a fajhó ad magyarázatot. A fajhó az a hőmennyiség, mely az anyag egy grammjának hőmérsékletét $1\text{ }^{\circ}\text{C}$ -kal emeli meg. A fény is nagyon fontos fizikai tényező, hiszen a szerves anyagok előállításához szükséges. Ezt a folyamatot nevezzük fotoszintézisnek. A víz fényviszonyai nemcsak a napszakok és évszakok váltakozásával, hanem a mélységgel is változnak. Aszerint, hogy hol helyezkednek el ezek a vizek, három csoportot különböztetünk meg: felszíni vizek, források és felszín alatti vizek.

A felszíni vizeket két fő csoportra bonthatjuk: állóvizek és vízfolyások. Az állóvizek teljes tömege nem mozog határozott irányban. Az állóvizek két legjelentősebb típusa a nagytavak és a mélytavak.

A Magyarországon található állóvizek típusai a következők:

- sekélytavak
- kopolyák
- kistavak
- fertők
- lápok
- mocsarak

AGORA

TUDOMÁNYOS
ÉLMÉNYKÖZPONT
DEBRECEN

A kisvizek közé a következők sorolandók:

- tömpölők
- pocsolyák
- dagonyák
- tocsogók
- telmák

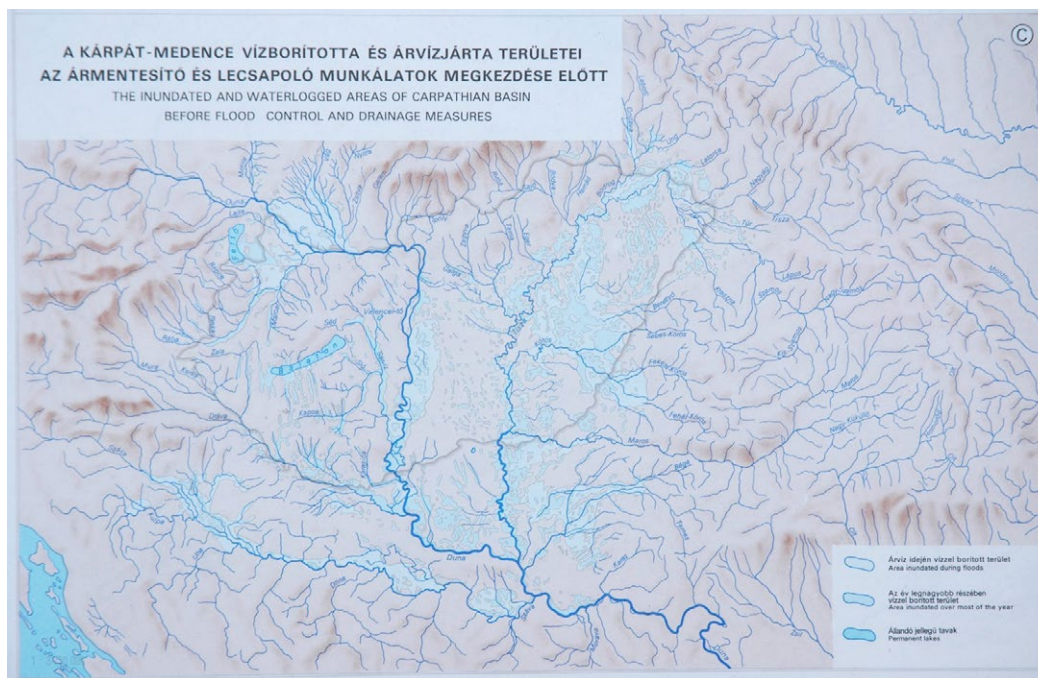
A vízfolyások víztömege a mederben a hordalékkal együtt halad. Magyarországon valamennyi vízfolyástípusra van példa.

Vízfolyástípusok:

- folyam
- folyó
- kisvízfolyás
- patak
- csermely
- ér

Február 2. a vizes élőhelyek napja. 1971-ben ezen a napon írták alá az iráni Ramsarban a Ramsari Egyezményt, mely egy nemzetközi megállapodás a vizes élőhelyek védelme érdekében. Az alapítók közé 18 ország tartozott, ám az évek során a nemzetközi összefogásnak köszönhetően további 130 ország jelezte, hogy csatlakozni kíván a kezdeményezéshez. A Föld nagyon gazdag volt egykor vizes élőhelyekben, de az emberi beavatkozások (folyószabályozás, árvízvédelem) miatt ez jelentősen megváltozott. Sok esetben ezek a beavatkozások több kárt okoztak, mint a környezetet folyamatosan alakító, természetes, kanyargó vízfolyások. Napjainkban összesen több mint 1.200 terület, azaz 100 millió négyzetkilométer tartozik az egyezmény hatálya alá. Svájc egyik településén, Glandban működik a szervezet titkársága. Nagyon sok feltételnek kell megfelelni egy-egy vizes élőhelynek, hogy a Ramsari Egyezmény védelme alatt állhasson.

AGORA

TUDOMÁNYOS
ÉLMÉNYKÖZPONT
DEBRECEN

Kritériumok:

- Ide sorolandó minden állandó vagy időszakos, sós, vagy édesvízzel borított terület, amelyek őshonos vagy veszélyeztetett fajoknak ad otthont.
- A terület legalább 20.000 vízimadarat vagy egy vízimadár-faj 1%-át tartsa el rendszeresen.
- Az egyezmény hatálya a mesterséges vizes élőhelyekre, így a halastavakra is kiterjed.

1979-ben Magyarország is csatlakozott a Ramsari Egyezményhez. 2003-ban 19 területet jelöltünk a listára, ekkor került bejegyzésre például a Felső-Tisza 22.310,7 ha-os területével, a Csongrád-bokrosi-Sós Tó (770 ha) és a Böddi-szék és Sóséri-puszta (2.734 ha). Napjainkban 23 terület, összesen 130 ezer hektár áll az egyezmény hatálya alatt. Országhatárainkon belül a legnagyobb kiterjedésű ramsari terület a Balaton és parti sávja. A legnagyobb veszélyt vizes élőhelyeinkre az emberi beavatkozások közül a mezőgazdasági területeken alkalmazott vegyszerek talajba történő beszivárgása, az egyre népszerűbb vízisportok, a fellendülőben lévő turizmus valamint a túlzott nádkitermelés és halászat jelenti. A teljesség igénye nélkül néhány listára került területünk: Fehér-tó, Hortobágy, Kis-Balaton, Mártély, Pusztaszer, Szaporca, Velencei-tó, Dinnyési-Fertő.

Források:

Dévai et al.: A vízi és a vizes élőhelyek sajátosságai és tipológiája, KLTE Ökológiai Tanszéke Hidrobiológiai Részleg, Debrecen, 1998, 11-39 o.

<http://termeszetvedelmikezeles.hu/a-vizes-elohelyek-termeszetvedelmi-szemponthu-kezelese>

http://www.ng.hu/Termeszett/2006/02/Februar_2_a_Vizes_Elohelyek_Vilagnapja

<http://www.ramsar.hu/teruletek/teruletek.htm>